ერთი ტიპის ზმნათა კლასიფიკაციისთვის ქართულ ენაში

სონღულაშვილი ლევან

სამაგისტრო ნაშრომი წარდგენილია ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ხელოვნებისა და მეცნიერებათა ფაკულტეტზე გამოყენებითი და კორპუსის ლინგვისტიკის მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მინიჭების მოთხოვნების შესაბამისად

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: იზაბელა ქობალავა, სრული პროფესორი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თბილისი, 2018

განაცხადი

„როგორც წარდგენილი ნაშრომის ავტორი, ვაცხადებ, რომ ნაშრომი წარმოადგენს ჩემს ორიგინალურ ნამუშევარს და არ შეიცავს სხვა ავტორების მიერ აქამდე გამოქვეყნებულ, გამოსაქვეყნებლად მიღებულ ან დასაცავად წარდგენილ მასალებს, რომლებიც ნაშრომში არ არის მოხსენიებული ან ციტირებული სათანადო წესების შესაბამისად“.

ლევან სონღულაშვილი 20.06.2018

ს ა რ ჩ ე ვ ი

აბსტრაქტი iv

Abstract vi

შესავალი viii

ნაწილი I 1

1.1. „დაწყება-დასრულების სემანტიკა მოძრაობა-გადაადგილების ზმნებში“ 1

ნაწილი II 3

2.1. შესვლა-გასვლის მაგალითი 3

2.2. ამოსვლა-ჩასვლა (ჩამოსვლა) 5

2.3. „წასვლა-მოსვლა“ და „წასვლა-დაბრუნების“ წყვილთა განხილვა. 7

2.4. გადაფრენა-გადმოფრენა მაგალითის განხილვა 17

ნაწილი III 21

3.1. ტრანსფერული ზმნები ქართულში 21

ნაწილი IV 24

4.1. დაწყება-დასრულების სემანტიკა სხვა ტიპის ზმნებში 24

ნაწილი IV 45

4.1. მსგავსი ზმნისწინები დაწყება-დასრულების სემანტიკაში 45

დასკვნა 49

ბიბლიოგრაფია 50

ცხრილი 1. 8

ცხრილი 2. 8

ცხრილი 3. 9

ცხრილი 4. 16

ცხრილი 5. 25

აბსტრაქტი

ჩვენ ვცხოვრობთ და ვარსებობთ დინამიკურ სამყაროში, ანუ ისეთში სადაც მუდამ განუწყვეტელი მოძრაობაა. ჩვენს სამყაროში მოძრაობს ყველაფერი, მაგალითად ბრუნავს დედამიწა, ქრის ქარი, იზრდება მცენარე, დავდივართ ადამიანები და ცოცხალი არსებები და სხვა. ეს განუწყვეტელი მოქმედებები კი მოძრაობაა. უამრავი მოძრაობის სახეობა არსებობს, მათ შორის საყურადღებოა და გამოსარჩევია ტრანსლოკაცია, იგივე გადაადგილება.

ყოველივე ამ მოძრაობას გარესამყაროში ჩვენ აღვიქვამთ გონებაში ვიზუალურად თვალით, შემდეგ ჩვენი გონება ამუშავებს ამ ყველაფერს და ეს მიღებული ინფორმაცია აღიბეჭდება და გამოისახება ენაშიც.

ამ მონაცემების მიღება და გადამუშავება ჩვენს გონებაში და მისი ასახვა ენაში არის მენტალური პროცესი. ჩვენს კოგნიციაში ამ ინფორმაციის მიღებისას და გადამუშავებისას ხდება ამ მოძრაობათა და მოქმედებათა კატეგორიზაცია, კლასიფიცირება, დაყოფა ფაზებად და ეტაპებად და სხვა. აქედან გამომდინარე გადაადგილებას როგორც მოძრაობის ერთ-ერთ სახეს, რომელიც თავისთავად ქცევა და მოქმედებაცაა, ხდება მისი ლექსიკალიზაცია ენაში და გამოიხატება ზმნით. მას გამოეყოფა სამი ფაზა ანუ ეტაპი, ესაა დასაწყისი, დასასრული და შუალედური პროცესი მათ შორის.

ენაში მოძრაობის გამომხატველ ზმნათა აბსოლუტურ უმრავლესობას გაჩნია დასაწყისი, მიმდინარეობაც და დასასრულიც. ამ სამი სემანტიკური ფაზის აღსანიშნად ქართულ ენაში გამოიყენება წმნისწინები. გარდა ამისა ზმნისწინებს სხვა სემანტიკური ფუნქციებიც აქვთ, მაგალითად გამოხატონ ორიენტაცია, აღნიშნონ მიმართულება და სხვა. ეს სემანტიკური კატეგორიები მხოლოდ ზმნათა ერთ ტიპს გააჩნია და ესაა მოძრაობა-გადაადგილების ზმნები (ასევე ტრანსფერული ზმნები) რომლებზეც ჩვენ ნაშრომში გვექნება საუბარი.

აღნიშნულ ნაშრომში განხილული იქნება დაწყება-დასრულების ფაზების გამომხატველი სემანტიკის მქონე ზმნები და ზმნისწინები. ცალ-ცალკე იქნება დაყოფილი და განხილული დაწყება-დასრულების ფაზები სხვადასხვა ტიპის ზმნებში.

ჩვენს კვლევაში ასევე ადგილი დაეთმობა ცალკე მსგავსი ზმნისწინების მქონე დაწყება-დასრულების აღმნიშვნელ ზმნებს, რომლებიც გარჩეულნი იქნებიან ნაშრომის მეოთხე თავში.

კვლევაში ასევე იქნება საუბარი გადაადგილების იგივე ტრანსლოკაციურ და ტრანსფერულ ზმნებზე. ასევე დაწყევა-დასრულების ფაზათა გამოხატვაზე ამ ტიპის ზმნებში.

მოცემული კვლევის დასკვნით ნაწილში შეჯამდება ასევე და გამოყოფილი იქნება ბინარული ოპოზიციური წყვილები დაწყება-დასრულების ფაზების აღმნიშვნელი ზმნების ნიმუშებზე, რომელიც ამ ნაშრომის წინა თავებში იქნება მოყვანილი თავისი მაგალითებით.

ძირითადი საძიებო სიტყვები: ზმნისწინი, გადაადგილება, დაწყება, დასრულება.

Abstract

We live and exist in the dynamic world or in that environment there everything moves permanently. In our world everything moves, for example the earth rotates, wind blows, flowers grow, we humans walk and also other living beings etc. These permanent actions are motions. There are many kinds of motion. The important and special among them are the verbs of motion and translocation.

All these motion in this world we percieve in our mind by visualizing them with our eyes, after that all this data is processed in our mind digests all of this data and all of this information is engraved and depicted in our language.

Recieving all this information and processing it in our mind and after this depicting it in language, all this is mental process. After recieving and processing this information in our cognition it is categorized, classified, into phases and stages. and etc. Thus translocation as on type of motion, which itself is an action and behaviour is lexicalized in language and is depicted by the verb. It can be split into three phases or periods, these phases are starting, finishing and intermediate process of action between them.

In language most of the verbs of translocation have start, finish and intermediate phases. To depict these three phases Georgian language uses preverbs. Besides this preverbs have other semantic functions, for example to describe orientation, depict path and so on. Only the verbs of translocation have these semantic categories (and transferral verbs) which will be discussed in our article.

In this article there will be discussed the verbs and preverbs which depict the semantics of begining and finish. The phases of start and finish will be split and discussed individually in various types of verbs.

In our research we will focus on similar preverbs which describe start and finish in the verbs, which will be discussed in the fourth chapter.

In our research we will talk about the verbs of translocation and transferral verbs. And also about the phases of start and finish in this types of verbs.

In the conclusion of this article will be summarized and binar oppositic pairs of verb examples which denote phases of start and finish, examples of verbs discussed in the previous chapters of this article.

Key Words: Preverbs, Translocation, Start, Finish